

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ПЕН
БЕЙБІТШІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ ОРНЫ**

Амангелді Ақбота Жалғасқызы

Bota_jalgasovnaa@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Заң факультеті

Халықаралық құқық мамандығы Мпк-21 тобының студенті

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші: Сейдеш Б.Б

Андатпа. Мақалада Қазақстан Республикасының халықаралық қауіпсіздік пен бейбітшілікті қамтамасыз етудегі орны мен маңызы айқындалады. Сонымен бірге, халықаралық қауіпсіздік пен бейбітшілікті қамтамасыз ету мәселесіндегі халықаралық құқықтық құжаттар мен зерттеулері қарастырылды. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының халықаралық қауіпсіздік пен бейбітшілікті қамтамасыз ету бағытындағы халықаралық және аймақтық ұйымдарға мүшелік етуі мен төрағалық етуі барысындағы қызметтеріне талдау жасалынды.

Аннотация. В статье определяется место и значение Республики Казахстан в обеспечении международной безопасности и мира. Были также рассмотрены международные юридические документы и исследования по международной безопасности и поддержанию мира. Кроме того, делается анализ членства и председательства Казахстана в международных и региональных организациях в области международной безопасности и мира.

Annotation. The article defines the place and significance of the Republic of Kazakhstan in ensuring international security and peace. International legal instruments and studies on international security and peacekeeping were also examined. In addition, Kazakhstan's membership and chairmanship is being analyzed in international and regional organizations in the field of international security and peace.

Түйін сөз. Қазақстан Республикасы, халықаралық қауіпсіздік пен бейбітшілік, ұлттық қауіпсіздік, аймақтық қауіпсіздік, ядролық қарусыз мемлекет, Қауіпсіздік кеңесі.

Ключевые слова. Республика Казахстан, международная безопасность и мир, национальная безопасность, региональная безопасность, безъядерное государство, Совет Безопасности.

Keywords. The Republic of Kazakhstan, international security and peace, national security, regional security, a non-nuclear state, the Security Council.

Мемлекеттердің және оның басты байлығы-халықтың қауіпсіздігін сақтау, халықаралық бейбітшілікті қамтамасыз ету мен мемлекеттердің өзара ынтымақтастықтарын дамыту –халықаралық құқық субъектілерінің басты мақсат-міндеті болып табылады. Халықаралық қауіпсіздік –әскери, саяси, экономикалық, қаржы, гуманитарлық, экологиялық және т.б салаларда халықаралық бейбітшілікті сақтау мен халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі халықаралық қағидалар мен нормалардың жиынтығы[1]. Мемлекет пен құқық түсінігі пайда болған кезден бастап қауіпсіздік пен бейбітшілік мәселесі өзектілігін жойған емес. Халықаралық қауіпсіздік пен бейбітшілікке деген қажеттілік бірте-бірте толық қамтитын сипатқа ие. Сонымен, ол ұлттық немесе мемлекеттік деңгейде, өңірлік және халықаралық деңгейде жүзеге асырылады. Қауіпсіздікке қол жеткізу үшін әртүрлі әсер ету әдістері - әскери, саяси, экономикалық, гуманитарлық салаларының жүйесі. Әлемдік қоғамдастық қарым-қатынастарды реттеу кезінде мемлекеттерге ғана емес, адам құқықтарын қорғайтын жеке тұлғаларға да назар аударады.

Халықаралық қауіпсіздік пен бейбітшілікті қамтамасыз етудің негізгі құралдары – дауларды бейбіт жолмен шешу, қарусыздану, бейтараптық саясаты, мемлекеттердің өзара ынтымақтастықтарын дамыту және т.б. Ал, оны реттеудің бірден бір жолы –құқықтық

құжаттардың қабылдануы. Ол халықаралық шарттар немесе басқа мемлекеттер мойындаған ұлттық нормативтік құқықтық акт түрінде қабылдануы мүмкін. Осы салада әмбебап құжат 1945 жылы 24 қазанда күшіне енген БҰҰ Жарғысыболып табылады. Жарғының I бөлімінің 1 бабының 1 тармағында«Халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті қолдау және осы мақсатта бейбітшілікке төнетін қауіп-қатердің алдын алу және жою, агрессия актілерін немесе бейбітшілікті бұзуды және бейбіт жолмен әділдік пен халықаралық құқық қағидаттарына сәйкес халықаралық келіспеушіліктерді шешуге немесе шешуге бағытталған тиімді ұжымдық шараларды қабылдау»,- деп көрсетілген[2]. Бейтараптықжәне өзара соғыспау, бейбітшілік мәселесіне байланысты халықаралық құқықтық құжаттар қабылдануымен қатар елдердің бейбітшілік сүйгіш деңгейін анықтау мақсатында зерттеулер, мониторингтер жүргізілуде. Мысалы, 2007 жылдан бері жыл сайын Экономика және әлем институты жариялайтын Ғаламдық бейбітшілік индексі (Global Peace Index). Ол әлемдегі мемлекеттердің бейбітшілігін сипаттайтын, мемлекет ішіндегі зорлық-зомбылық,ішкі қақтығыстар және оның сыртқы саясатының агрессиялық деңгейін, халықаралық қатынастары, әскери қақтығыстарға қатысу, әскери шығын деңгейі секілді 23 сапалық және сандық көрсеткіштер бойынша есептеледі. Бұл мемлекеттердің қайсысы адам өмірі үшін ең қауіпсіз (және, керісінше, қауіпті) деп саналуы мүмкін екендігін көрсетеді. Сонымен, 2017 жылғы жарияланған мәліметке назар аударсақ [3]:

Таблица 1

	Исландия	1.111
	Жаңа Зеландия	1.241
	Португалия	1.258
	Австрия	1.265
	Дания	1.337
2	Қазақстан	1.992
01	Өзбекстан	2.132
11	Қырғызстан	2.216
16	Қытай	2.242
18	Тәжікстан	2.263
19	Түрікменстан	2.270
32	Әзірбайжан	2.426
51	Ресей	3.047
62	Ауғанстан	3.567
63	Сирия	3.814

Жоғарыда берілген кестеге сәйкес, ең бейбіт бес мемлекет, Қазақтан Республикасы және оның Орта Азиядағы көрші мемлекеттері, үлкен державалар Қытай мен Ресей, сондайақ, ең соңғы орындағы елдер көрсетілген. Бұл рейтингте Қазақстан Республикасы 163 мемлекеттің ішінен 72 орында тұр, нәтижесінде екінші жыл қатырынан Орталық Азиядағы ең бейбітшілік сүйгіш ел ретінде танылып отыр. Елімізге көрші мемлекеттердің бірі

Түрікменстан Орталық Азиядағы тұрақты бейтараптықты қабылдаған жалғыз ел болғанымен, 119 орынға тұрақтады. Ал, соңғы орындарда ішкі және сыртқы қақтығыстар жиілеп кеткен Ауғанстан, Сирия тұр.

Осы тұста, еліміздің бейбітшілік пен қауіпсіздік бағытында оңды істер атқарғанын көреміз. Кез келген мемлекет үшін ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және халықаралық қатынастарда ұлттық мүдделерді қорғау мәселесі елдің сыртқы саясатының дамуындағы стратегиялық мәселелердің бірі болып табылады. Бұл халықаралық қатынастардың тәуелсіз субъектісі ретінде әрекет ету құқығын көздейтін мемлекеттің егемендігін көрсетеді және сыртқы саясатты өз мүдделері бойынша анықтауға және сыртқы экономикалық қызметтің мәселелерін дербес шешуге мүмкіндік береді. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелерінде маңызды компонент - мемлекеттің сыртқы саясаты. Өздерінің сыртқы саяси функцияларын жүзеге асыра отырып, әр мемлекет өз елінің сыртында белгілі бір саясат жүргізеді, яғни, халықаралық қатынастарда. Халықаралық қатынастар теориясында кеңістіктік қатынастар мен мемлекеттердің әрекеттерінің тарихи себептері арасындағы органикалық қарым-қатынасты білдіретін «геосаясат» теориясы пайда болды. «Геосаясат» теориясы «егемендік», «аумақ», «мемлекеттік қауіпсіздік» сияқты құндылықтарға негізделген. Біздің ойымызша, мемлекеттің геосаяси жағдайы, оның ішінде Қазақстан Республикасы сыртқы саясаттың басымдықтарын айқындайды. Мемлекеттің сыртқы саясаты - халықаралық құқық субъектілерімен қарым-қатынас орнатуға және сақтауға, ұлттық қауіпсіздік пен мүдделерді қорғауға және халықаралық қатынастардың басқа субъектілеріне әсерін кеңейтуге бағытталған шаралар жүйесі. Геосаяси фактор сыртқы саяси басымдықтарды таңдауға негізделген, яғни, Қазақстанның ядролық және экономикалық тұрғыдан дамыған екі ел - Ресей мен Қытай арасында орналасуын қарастыру. Сонымен қатар, мемлекеттің сыртқы саясатының басымдықтарын дамыту ішкі континентальды, яғни, республика теңізге тікелей қатынасы жоқ. Қазақстан Республикасының теңізге шығу жолы жоқ ел ретінде қолайсыз географиялық орналасуы оның экономикалық дамуына кері әсерін тигізеді.

Жоғарыда айтылған қолайсыз географиялық факторларға қарамастан, Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алғаннан бергі сыртқы саяси қызметінің талдауы оның қызметінде дипломатиялық жолдар басым болып отыр деп қорытынды жасауға мүмкіндік берді. Қазақстан сыртқы саясаттың іс-тәжірибесіндегі практикалық тәжірибенің жоқтығы (өйткені, КСРО құрамында, біздің республикамызда көптеген басқалар сияқты сыртқы саясатын дербес жүзеге асыруға мүмкіндік берілмеді) сыртқы саясаттың деңгейі мен сапасына әсер етпеді. Мемлекеттілікті қалыптастыру кезеңінде Қазақстан Республикасының сыртқы саясатының дұрыс тұжырымдалған басымдықтары біздің еліміздің әлемдік қоғамдастыққа «ауыртпалықсыз» енуіне халықаралық құқықтың толыққанды субъектісі ретінде ықпал етті.

Еліміз тәуелсіздігін жариялап, Қазақстан Республикасы ретінде аталғаннан кейін Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев елдің әскери бейтараптығын жариялау мен әлемнің жетекші елдерінің назарын аудару мақсатында 1991 жылы 29 тамыздағы Жарлығымен Семей полигонын жапты. Сонымен қатар, 1992 жылы мамыр айында Қазақстан Лиссабон хаттамасына қол қойып, ядролық қарусыз мемлекет болу туралы шешім қабылдады. Ол Лиссабон хаттамасына Ядролық қаруды таратпау туралы шартқа (ЯҚТШ) қатысушы мемлекеттердің алғашқысы болып ядролық емес мемлекет мәртебесіне ие болды[4]. Кейінірек біздің елімізге барлық ядролық державалардан қауіпсіздік кепілдігін беру туралы Меморандумға қол қойылды. 2009 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясының 64-ші сессиясында Қазақстан 29 тамызды Ядролық сынақтарға қарсы халықаралық күнін жариялауды ұсынды. 26 жыл бұрын Президент Н.Ә. Назарбаев өзінің жарлығымен әлемдегі ең ірі ядролық сынақ алаңдарының бірін жауып тастады. Бұл идея халықаралық қоғамдастықтың осындай сынақтардың қауіп-қатері туралы терең алаңдаушылығын көрсететін бірауыздан қолдауға ие болды. Бұл күн БҰҰ Бас Ассамблеясының 2009 жылғы 2 желтоқсандағы «Дүниежүзілік ядролық қарудан бас тарту күні» шешімімен мақұлданды.

Біздің ойымызша, бұл Қазақстан Республикасының жаһандық қарусыздануды дамыту және халықаралық қауіпсіздікті нығайтудағы ауқымды сыртқы саяси бастамасы туралы куәландырады.

Қазақстан Республикасы Президентінің 1992 жылы 5-ші қазандағы бастамасымен Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңес (АӨСШК) құрылды және жұмыс істеп жатыр, ол қазірдің өзінде Азияның 26 елін қамтиды. Қызметінің негізгі бағыты мен мақсаты: Азиядағы бейбітшілік, қауіпсіздік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуге арналған көп жақты тәсілдерді пысықтау арқылы ынтымақтастықты нығайту [5]. АӨСШК-нің ЕҚЫҰ-ның азиялық аналогы ретінде құрылғаны құпия емес. Мұнда өзара әрекеттесу үшін үлкен алаң бар, өйткені АӨСШК барлық мүшесінің жартысы ЕҚЫҰ-ның қатысушылары немесе азиялық серіктестері болып табылады, бұл бізге бұл екі ұйымның әлеуетті комплементарлығы туралы айтуға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы 2010 жылы Еуропадағы қауіпсіздік пен ынтымақтастық ұйымына (ЕҚЫҰ) төрағалық етті. Еліміздің төрағалық ету кезіндегі басты мақсаты—Қазақстан мен Орта Азия мемлекеттерінің қауіпсіздік пен ынтымақтастық бағытында халықаралық стандарттарға үйрету, Батыс және Шығыс мемлекеттерінің араасында байланысты нығайту, Ирак және Ауғанстан мәселелерін шешуді барынша дамыту. Сол кезде Еуропадағы энергетикалық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің тиімді шараларын ұсынуға, лаңкестікке қарсы жұмылуға, Ауғанстандағы үздіксіз болып жатқан қақтығыстарды реттеуге ерекше назар аударды. Ресей мен Грузия елдері арасында болып жатқан кикілжіңдерді, Әзірбайжан және Армения арасындағы Таулы Қарабақ мәселесін шешуге барынша атсалысып, тиімді нәтижелерге қол жеткізді. ЕҚЫҰ-ға төрағалық еткен кезде Қазақстан мемлекеттер арасындағы сенімді қалпына келтіріп, сол сенімді нығайту ісін бірінші орынға шығарған болатын», -деп атап өткен болатын ҚР Парламент Сенатының төрағасы Қ.Тоқаев [6].

Сонымен қатар, 2016 жылдың 8 маусымында БҰҰ-ның Нью-Йорктегі штаб-пәтерінде алғаш рет 2017-2018 жылдарға арналған Ұйымның Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты емес мүшесі сайланды. Қазақстан Республикасы 2018 жылдың қаңтар айы бойы БҰҰ-ның бейбітшілік пен қауіпсіздігіне жауапты Қауіпсіздік Кеңесіне төрағалық жүргізді. БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің Төрағасы ретінде Қазақстан БҰҰ Хатшылығының көмегімен БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің үздіксіз күнделікті жұмысын қамтамасыз етті және мандатқа сәйкес тағайындалған функцияларды орындады. Қызметінің негізгі бағыттары ретінде ядролық қаруды мүлдем болдырмау, әлемдегі соғыс қатерін болдырмау, жергілікті және аймақтық қақтығыстарды шешуде Орталық Азия мемлекеттерінің мүдделерін ұсыну, терроризм және лаңкестіктің алдын алу, оған қарсы күрес жүргізу және өзге де мәселелерді атап отыр. Қазақстанның төрағалығы кезінде консультациялар, брифингтер және пікірталастар форматында 30-ға жуық кездесу өткізілді, нәтижесінде Кеңес Төрағасының баспасөзіне арналған шешімдер мен мәлімдемелер қабылдады. Кеңестің басты шарасы болып 18 қаңтар күні ҚР президенті Н.Ә Назарбаевтың төрағалығымен «Жаппай қырып жою қаруын таратпау, сенімді нығайту шаралары» брифингі өткізілді. Кездесу соңында қабылданған БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің Төрағасының (S / PRST / 2018/1) мәлімдемесі жанжалдарды болдырмаудың кешенді стратегиясына арналған. Ертерек ескерту, алдын-алу, медиация, бейбітшілікті сақтау, жанжалдан кейінгі бейбітшілікті нығайту және жауапкершілік шараларын күшейту мәселелерінен басқа, бұл құжат алғаш рет жаппай қырып-жоятын қаруды таратпау проблемаларын қамтиды. ҚР Сыртқы істер министрі Қайрат Әбдірахмановтың төрағалығымен 19 қаңтарда «Қауіпсіздік пен дамудың өзара байланыстың үлгісі ретінде Ауғанстан мен Орталық Азиядағы аймақтық серіктестікті құру» тақырыбы аясында кездесу өткізілді. Кездесуге Кувейт Сыртқы істер министрі, Ресей, Польша, Қырғызстан, Тәжікстан және Өзбекстан, Ұлыбритания, Нидерланды, АҚШ, Экваторлық Гвинея, мен Ауғанстан сыртқы істер министрлерінің орынбасарлары, сондай-ақ БҰҰ-ның Қауіпсіздік кеңесіне мүше мемлекеттер мен Еуропалық Одақ делегациясы қатысты. Кездесу қорытындысы бойынша Президенттің мәлімдемесі S / PRST / 2018/2 санына сәйкес

қабылданды. Құжат Ауғанстан мен Орталық Азиядағы ұзақ мерзімді бейбітшілікті, тұрақтылықты және тұрақты дамуды қамтамасыз ету үшін өңірлік, аймақаралық және халықаралық ынтымақтастықты дамытудың маңыздылығын атап көрсетіп, аймақ елдерінің бейбітшілік, ынтымақтастық және өркендеу аймағын кеңейтуге бағытталған бірлескен күш-жігерін қолдайды. Төрағалық шеңберінде Таяу Шығыс пен Кипрдегі, Конго Демократиялық Республикасы, Колумбия, Дарфур (Судан), Батыс Африка және Сахель, Ливия, Мали, Сомали және Оңтүстік Судандағы жағдайлары бойынша жоспарланған іс-шаралары (брифингтер және консультациялар) өтті [7]. Көптеген жаһандық және аймақтық үдерістерге қатысуды, медиация мен сенімді нығайтудағы белсенді ұстанымды ескере отырып, Қазақстан көп жақты дипломатия аясында барлық халықаралық қауымдастықтарға, мемлекеттер мен ұйымдарға тиімді теңдестірілген көзқарасы және бейтараптығын көрсете отырыптабысты әрекет етті.

Сонымен, қазіргі таңда Қазақстан халықаралық құқықтың белсенді қатысушысы, аймақтық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі көшбасшы және бірқатар халықаралық ұйымдар мен шаралардың бастамашысы болып табылады. Орталық Азия мемлекеттерімен достастық және тату көршілік байланысты және басқа да Азия, Еуропа мемлекеттерімен өзара ынтымақтастықты ұтымды түрде жүргізе отырып, еліміз халықаралық және аймақтық қауіпсіздік пен бейбітшілікті қамтамасыз етудің үлгісін дұрыс көрсете білді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Колосов Ю.М, Кривчикова Э.С Международное право. –М.: Международные отношения, 2000, 362с.
2. Устав Организации Объединенных Нации от 26 июня 1945 года <http://www.un.org/ru/charter-united-nations/>
3. Global Peace Index <http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/>
4. Оқиғалар күнтізбесі <http://e-history.kz/kz/calendar/event/05/23>
5. Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңес / ҚР Сыртқы істер министрлігі Ресми сайты <http://www.mfa.kz/kz/content-view/svmda>
6. ЕҚЫҰ-ға төрағалық еткен Қазақстан мемлекеттер арасындағы сенімді бірінші орынға шығарады http://www.inform.kz/kz/ekyu-ga-toragalыk-etken-kazakstan-memleketter-arasyndagy-senimdi-birinshi-orynga-shygyardy_a2831551
7. Итоги председательства Казахстана в Совете Безопасности ООН: успех инициатив Главы государства в региональном и глобальном масштабе / Посольство Республики Казахстан в Республике Беларусь Официальный сайт <http://mfa.gov.kz/ru/minsk/content-view>

УДК 341.1/8

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ГУМАНИТАРЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ТУРАЛЫ БІЛІМНІҢ ТАРАЛУ МӘСЕЛЕСІ

Аханов Айдын Азаматұлы
Қаражан Бекмырза Серікұлы
Aaakhanov@gmail.com

Заң ғылымдарының магистрі
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ

Халықаралық құқық кафедрасының оқытушысы

Андатпа

Халықаралық гуманитарлық құқық жайлы білімнің таралу мәселесіне анализ жасауға бағытталған, халықаралық гуманитарлық құқықтың Қазақстанда таралу деңгейін анықтау мақаланың мақсаты болып табылады. Бұл жұмыста Қызыл Крест Халықаралық Комитетінің